

IZVJEŠTAJ

o ostvarivanju prava lica sa invaliditetom u sportu

Jul, 2021.

Izdavači

NVO „Sjeverna Zemlja“

Tel/fax: +382 (0)68 339 822
e-mail: sjeverna.zemlja@gmail.com
veb-sajt: www.sjevernazemlja.me

NVO „Ekvivalent“

Tel/fax: +382 (0)69 385 977
e-mail: nvoekvivalent@gmail.com
veb-sajt: www.nvoekvivalent.me

Za izdavača:

Ksenija Barjaktarović

Autorka:

Rita Barjaktarović

SADRŽAJ

I PREDGOVOR

1.1 O PROJEKTU

1.2 CILJ IZVJEŠTAJA

II UVOD

2.1 MEĐUNARODNI DOKUMENTI

2.2 PRAVNI OKVIR CRNE GORE

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

I PREDGOVOR

1.1 O PROJEKTU

Projekat „Naš potez“ realizuju NVO „Sjeverna zemlja“ iz Berana i NVO ”Ekvivalent“ iz Podgorice, sredstvima Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2020. godinu. Opšti cilj projekta je “Doprinijeti većem stepenu poštovanja ljudskih prava i promociji jednakosti lica sa invaliditetom”. Specifični ciljevi projekta su “Unaprijediti nivo znanja relevantnih državnih i lokalnih organa, NVO za zaštitu ljudskih prava OSI i opšte javnosti o potrebi uvažavanja prava lica sa invaliditetom u oblasti sporta” i “Osnažiti lica sa invaliditetom da se bave sportskim aktivnostima radi unapređenja kvaliteta života, njihovog i života njihovih porodica”.

1.2 CILJ IZVJEŠTAJA

Cilj ovog Izvještaja je da javnosti predstavi rezultate istraživanja sprovedenog za potrebe projekta „Naš potez“, o učešću OSI u sportu, te uz kratak pregled medunarodnog i domaćeg zakonodavstva relevantnog za ovu oblast, da preporuke za prevazilaženje uzroka koji diskriminišu lica sa invaliditetom za uživanje prava iz oblasti sporta.

Da bi ovaj dokument bio dostupan većem broju korisnika, elektronska verzija Izvještaja će biti distribuirana svim organizacijama koje se bave pravima osoba s invaliditetom, a biće dostupna i za besplatno preuzimanje sa sajta NVO Sjeverna zemlja.

II UVOD

Sport i fizička aktivnost uopšte, predstavljaju činioce koji pozitivno utiču na kvalitet života, zdravlje, mentalnu stabilnost, motivaciju i samopouzdanje. Kod osoba sa invaliditetom, potrebe za sportskim aktivnostima su još izraženije, jer su oni prirodom svog hendičkapa često onemogućeni da samostalno upražnjavaju sve ove aktivnosti, dostupne drugima.

Može se reći da je bavljenje sportom, odnosno bilo kakvom fizičkom aktivnošću, jedan od ključnih činilaca za postizanje i održavanje zdravlja.

Prema Zakonu o sportu Crne Gore, sport predstavljaju svi oblici fizičke i mentalne aktivnosti koje, kroz neorganizovano ili organizovano učešće, imaju za cilj izražavanje ili poboljšavanje fizičke i mentalne spremnosti ili postizanje rezultata na takmičenjima svih nivoa. Takođe, prema istom Zakonu, sport je dostupan svima bez obzira na uzrast, fizičku sposobnost, invaliditet, nacionalnu ili etničku pripadnost, pripadnost rasi ili vjeroispovjesti, pol, jezik, društveno porijeklo, političko opredjeljenje, imovno stanje i drugo lično svojstvo.

Ciljevi bavljenja sportom kod osoba sa invaliditetom su isti kao i za osobe bez invaliditeta, s tim što kod osoba sa invaliditetom sport ima veliki terapeutski potencijal, još značajniji zbog smanjene funkcionalnosti čula i/ili ekstremiteta. Kod osoba sa invaliditetom, dakle, potrebe za sportskim aktivnostima su još izraženije.

Međutim, osobe sa invaliditetom se često suočavaju sa preprekama prilikom učešća u svakodnevnom životu jedne zajednice. Prepreke mogu biti fizičke ili se odnositi na informacije ili komunikacione tehnologije, a mogu poticati i iz društvenih stavova ili diskriminacije.

Rezultat toga je činjenica da osobe sa invaliditetom često nemaju ravноправan pristup društvenim uslugama, uključujući obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu, pa i sportske aktivnosti.

Prepreke sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom su štetne za društvo u cijelini, a inkluzija osoba sa invaliditetom i njihovo jednakо tretiranje od strane društva predstavlja osnovu za ostvarivanje fundamentalnih prava.

2.1 MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR

KONVENCIJA UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2006. godine, u Crnoj Gori je ratifikovana 22.jula 2019.

Članom 5 ove Konvencije propisuje se *Ravnopravnost i nediskriminacija*, a članom 9 Konvencije propisuje se načelo *Pristupačnosti*.

Posebno relevantan član za ovu temu je član 30. Konvencije, koji propisuje *Učešće u kulturnom, sportskom životu, rekreatiji i slobodnim aktivnostima*

Član 33. propisuje Sprovođenje i nadzor nad sprovođenjem Konvencije na nacionalnom planu.

Ovo nacionalno tijelo u Crnoj Gori u procesu je osnivanja, i planira se da bude Savjet osoba sa

invaliditetom, u kome će učestvovati osobe sa invaliditetom i organizacije koje ih predstavljaju.

BIJELA KNJIGA O SPORTU

Bijela knjiga o sportu predstavlja zbirku uputstava za sprovođenje legislative Evropske unije, koju treba da primjeni i naša Država.

U Bijeloj knjizi se naglašava se da "sport značajno doprinosi ekonomskoj i društvenoj koheziji kao i bolje integrisanim društvima, ali da se u obzir mora uzeti i posebna uloga sporta kod mlađih, osoba sa invaliditetom i ljudi neprivilegovanog porijekla..."

Evropska Komisija podstiče države članice i sportske organizacije da prilagode sportsku infrastrukturu uzimajući u obzir potrebe osoba sa invaliditetom. Države članice i lokalne vlasti bi trebalo da se pobrinu da su mjesta za bavljenje sportom, kao i prateći smještaj, dostupni osobama sa posebnim potrebama, a da škole obezbijede dostupnost sporta svim učenicima, a naročito djeci sa posebnim potrebama.

EVROPSKA SPORTSKA POVELJA

Shodno Evropskoj sportskoj povelji, vlade će, u cilju promocije sporta kao značajnog činioца ljudskog razvoja, preduzeti neophodne korake radi primjene odredaba ove povelje u skladu sa principima iz Kodeksa sportske etike, radi:

- 1) omogućavanja svakom pojedincu da učestvuje u sportu, a posebno:
 - a. kako bi svim mlađim ljudima obezbijedile mogućnost fizičkog obrazovanja, obučavanja i šanse da staknu osnovne sportske veštine,
 - b. radi osiguravanja svakom mogućnosti da se bavi sportom i fizičkom rekreacijom u bezbjednoj i zdravoj okolini, i, u saradnji sa odgovarajućim sportskim organizacijama,
 - c. radi obezbjeđivanja da svako ko želi i može dobije šansu da poboljša svoje sportske rezultate i dosegne sopstvene granice i/ili dospije do javno priznatog nivoa savršenosti.

EVROPSKA POVELJA O SPORTU ZA SVE

Principi Politike sporta za sve su definisani na Konferenciji evropskih ministara sporta, održanoj u Briselu (1975), pod naslovom «Evropska povelja o sportu za sve» i glase:

1. Svako ima pravo da se bavi sportom.
2. Sport se podstiče kao važan činilac ljudskog razvoja i daje mu se odgovarajuća podrška iz javnih fondova.
3. Sport je, kao činilac društveno-kulturnog razvoja, povezan na lokalnim, regionalnim i nacionalnim nivoima sa ostalim područjima političkog odlučivanja i planiranja, kao što su obrazovanje, zdravlje, javne službe, gradsko i seosko planiranje, očuvanje vrijednosti, umjetnosti i razonoda.

2.2 PRAVNI OKVIR CRNE GORE

USTAV CRNE GORE

Ustav Crne Gore članom 68 garantuje posebnu zaštitu lica sa invaliditetom, uz garanciju ravnopravnosti i bezbjednosti svih građana.

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Članom 2 Zakona o zabrani diskriminacije zabranjen je svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu.

Shodno ovom članu, **diskriminacija** je svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orientaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, **invaliditetu**, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima.

Neposredna diskriminacija postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica po nekom od osnova iz stava 2 ovog člana.

Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica u nejednak položaj u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz stava 2 ovog člana, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmјernom odnosu sa ciljem koji se želi postići.

Članom 10, ograničavanje ili onemogućavanje korišćenja objekata i površina u javnoj upotrebi licu ili grupi lica... smatra se diskriminacijom.

Pravo na korišćenje objekata i površina u javnoj upotrebi može biti ograničeno samo u skladu sa zakonom.

Shodno članu 18, nedostupnost prilaza objektima i površinama u javnoj upotrebi licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom, odnosno onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja navedenih objekata, na način koji nije nesrazmјeren teret za pravno ili fizičko lice koje je dužno da to omogući, smatra se diskriminacijom u smislu člana 2 ovog zakona.

Diskriminacija lica sa invaliditetom postoji i u slučaju kad nijesu preduzete posebne mjere za otklanjanje ograničenja, odnosno nejednakog položaja u kojem se ta lica nalaze.

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.

Članom 2 Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, zabranjena je diskriminacija lica sa

invaliditetom i grupu lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.

Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim barijerama može otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

Ovaj zakon se zasniva na sljedećim načelima:

- 1) poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo;
- 2) ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost;
- 3) puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života;
- 4) uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama;
- 5) jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima; i
- 6) poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljeni mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Shodno ovom zakonu, državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mјere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mјere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Kao i shodno Zakonu o zaštiti od diskriminacije, neobezbjedivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi i u prostorima i površinama javne namjene licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;

2) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera, kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; i

3) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskraćivanje i ograničavanje tog prava, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

ZAKON O SPORTU

Članom 4 Zakona o sportu, predviđa se da je sport dostupan svima, bez obzira na uzrast, fizičku sposobnost, invalidnost, pol, rasu, jezik, vjeru, nacionalnu pripadnost, društveno porijeklo, političko opredjeljenje, imovno stanje i drugo lično svojstvo.

Članom 11 istoga zakona propisano je da javni interes u sportu predstavlja: 1) podsticanje razvoja sporta, posebno kod djece i mlađih; 2) stvaranje uslova za izgradnju i održavanje sportskih objekata; 3) podsticanje djelovanja COK-a i nacionalnih sportskih saveza; 4) obezbjeđivanje uslova za trening i takmičenje sportista, sportsko-rekreativne aktivnosti djece, mlađih i građana, kao i drugih sportskih aktivnosti koje su u funkciji unaprjeđivanja psihofizičkih sposobnosti građana i prevencije sociopatoloških pojava kod djece i mlađih; 5) obezbjeđivanje uslova za sprovođenje međunarodnih takmičenja, posebno reprezentativnog nivoa; 6) vođenje posebne brige o vrhunskim i kategorisanim sportistima; 7) **podsticanje sportske aktivnosti lica sa invaliditetom**; 8) stvaranje uslova za sprovođenje vannastavnih sportskih aktivnosti učenika i studenata; 9) podsticanje istraživačko-razvojnog, vaspitno-obrazovnog i stručnog rada u sportu; 10) druge organizovane i stručno vođene sportske aktivnosti i djelatnosti.

Članom 56 propisano je da se za sportsku rekreaciju i sportska takmičenja lica sa invaliditetom mogu osnivati sportske organizacije lica sa invaliditetom. Sportske organizacije mogu se udruživati po sportovima i po kategorijama invaliditeta, koje priznaje Međunarodni paraolimpijski komitet. Sportske organizacije lica sa invaliditetom mogu osnovati Paraolimpijski komitet Crne Gore. Na osnivanje, organizaciju i način rada Paraolimpijskog komiteta Crne Gore shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na COK. U praksi, sportske organizacije osoba sa invaliditetom ne formiraju sportske saveze zbog nedovoljne baze članova, već su sve članice Paraolimpijskog komiteta.

Shodno članu 76, sportski objekti su uređene i opremljene površine i građevinski objekti namijenjeni obavljanju sportskih aktivnosti i djelatnosti. Sportski objekat, pored prostora namijenjenog sportskim aktivnostima, ima i prateći prostor (sanitarni, garderobni, spremišni, gledališni i dr.) i ugrađenu opremu (građevinsku i sportsku). Sportski objekti moraju biti pristupačni licima sa invaliditetom.

Shodno članu 78, vlasnik, odnosno korisnik sportskog objekta dužan je da:

- 1) objekat koristi u skladu sa propisima i njegovim namjenama;
- 2) objekat održava u tehnički ispravnom stanju i da obezbijedi odgovarajuće sanitarno-higijenske uslove;
- 3) preduzme mjere koje omogućavaju prevenciju rizika nastanka štete za korisnike i treća lica i kojima se na povećane rizike utiče.

Pri izgradnji, rekonstrukciji i održavanju sportskog objekta, po pravilu, primjenjuju se pravila međunarodnih sportskih saveza.

Članom 87 propisano je da sportski subjekti mogu sticati sredstva i ostvarivati prihod radi finansiranja

sportske djelatnosti od: članarine-kotizacije, donacije i poklona, priloga, subvencija, nasljeđa, kamata na uloge, zakupnine, dividende, fondova, usluge, sponzorstva i drugih marketinških aktivnosti, TV prava, prihoda od igara na sreću i sredstava koja Crna Gora i opština opredijele kao pomoć u obavljanju sportske djelatnosti, u skladu sa zakonom. Godišnjim planom ostvarivanja Nacionalnog programa utvrđuju se potrebe u sportu i za njihovo ostvarivanje obezbjeduju finansijska sredstva iz budžeta. Raspodjelu sredstava sportskim subjektima ovog člana vrši Uprava, na osnovu javnog konkursa. Izuzetno, sportskom klubu ili sportskom savezu za međunarodna takmičenja mogu se opredijeliti dodatna sredstva iz budžeta. Odluku o dodjeli sredstava idonosi ministar nadležan za sport. Uslovi, način, postupak i kriterijume za dodjelu sredstava i kontrolu nad realizacijom programa bliže se utvrđuju propisom Ministarstva, odnosno opštine. U Crnoj Gori sprovodi se afirmativna akcija u smislu da država izdvaja posebna sredstva za Paraolimpijski komitet koja su predviđena budžetom, a takođe su državne firme često sponzori sportskih organizacija lica sa invaliditetom.

Članom 76 propisano je da se perspektivnom sportisti može dodijeliti stipendija u iznosu do najviše 50% prosječne mjesecne neto zarade u Crnoj Gori za godinu koja prethodi godini u kojoj se vrši isplata stipendije, u trajanju od jedne godine od dana utvrđivanja statusa perspektivni sportista.

Zahtjev za dodjelu stipendije i rješenje o utvrđivanju statusa perspektivni sportista podnosi Ministarstvu.

U praksi, Paraolimpijski komitet stipendira perspektivne sportiste sa invaliditetom.

PREGLED OSNOVNIH PRAVA SHODNO RELEVANTNOM ZAKONODAVSTVU

Analizom međunarodnih i nacionalnih pravnih rješenja vezanih za tematiku, izdvaja se nekoliko prava osoba sa invaliditetom u oblasti sporta:

Pravo na učestvovanje - definisano je članovima 55 i 56 Zakona o sportu kao i članovima 38 i 34

Pravo na organizovanje, ogleda se i u članu 44 Zakona o sportu koji se odnosi na Paraolimpijski komitet

Pravo na dostupnost sportskih terena – članovi 76 i 78 Zakona o sportu

Pravo na zaštitu od diskriminacije – članovi 2, 4, 6, 10, 18 Zakona o zaštiti od diskriminacije

Pravo na zaštitu od diskriminacije osoba sa invaliditetom – članovi 2 i 27 Zakona o zaštiti od diskriminacije osoba sa invaliditetom.

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U okviru ovog projekta sprovedeno je istraživanje mišljenja OSI o oblicima diskriminacije po osnovu invaliditeta, koje su iskusile u oblasti sporta. U istraživanju je učestvovalo 90 OSI iz 10 crnogorskih gradova. Istraživanje se sprovodilo putem individualnih upitnika, koje su sprovodili anketari, a koji su za to prošli obuku. Sva pitanja su se odnosila na period u posljednjih pet godina, s obzirom da je Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom upravo na snazi od avgusta 2015. godine.

Upitnik se sastojao od 15 pitanja, na koja su ispitanici mogli dati jedan, ili u nekim slučajevima više odgovora.

Na pojedina pitanja, traženo je da ispitanici obrazlože svoj odgovor.

PITANJA I ANALIZA ODGOVORA

1. PITANJE

Mjesto stanovanja (grad u kome imate prebivalište zadnje tri godine):

Mjesto prebivališta	Broj ispitanika
Bar	5
Berane	29
Budva	7
Herceg Novi	6
Kotor	4
Nikšić	13
Podgorica	16
Tivat	4
Petnjića	1
Cetinje	5

Najveći broj ispitanika je bio **iz Berana, njih 29 (32,22%)**, dok je samo jedan ispitanik bio **iz Petnjiće (1,11% od ukupnog broja ispitanih)**.

2. PITANJE

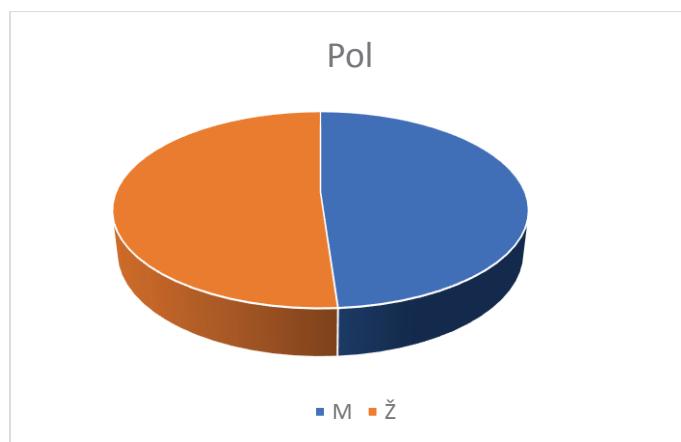
Pol:

M

Ž

Pol	Broj ispitanika
M	44
Ž	46

Struktura uzorka po polu je bila **48,89 % muških ispitanika i 51,11% ispitanica.**

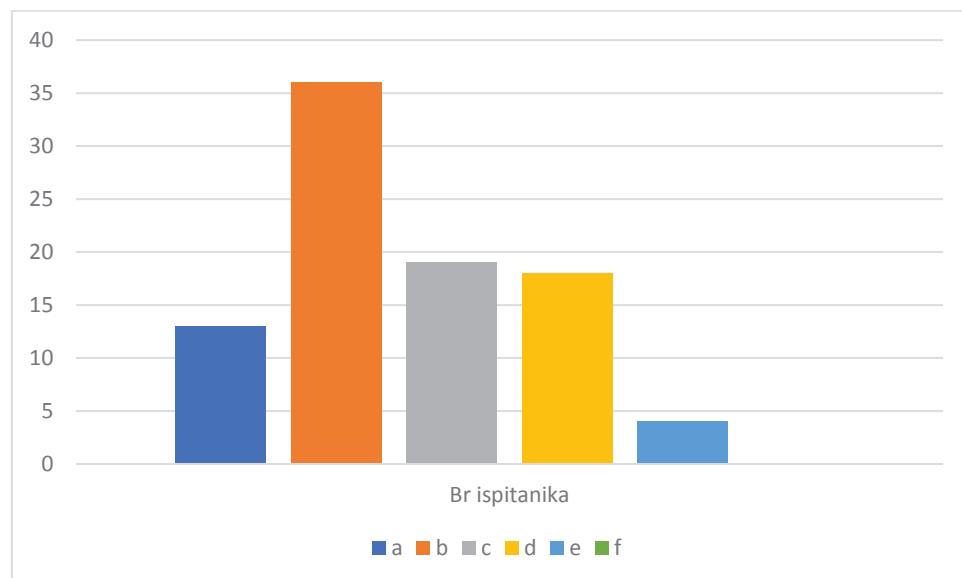

3. PITANJE Godine starosti:

- a. 18 – 24
- b. 25 – 30
- c. 31 – 45
- d. 46 – 55
- e. 56 – 67
- f. 67 i više

Godine	Br ispitanika
a	13
b	36
c	19
d	18
e	4
f	0

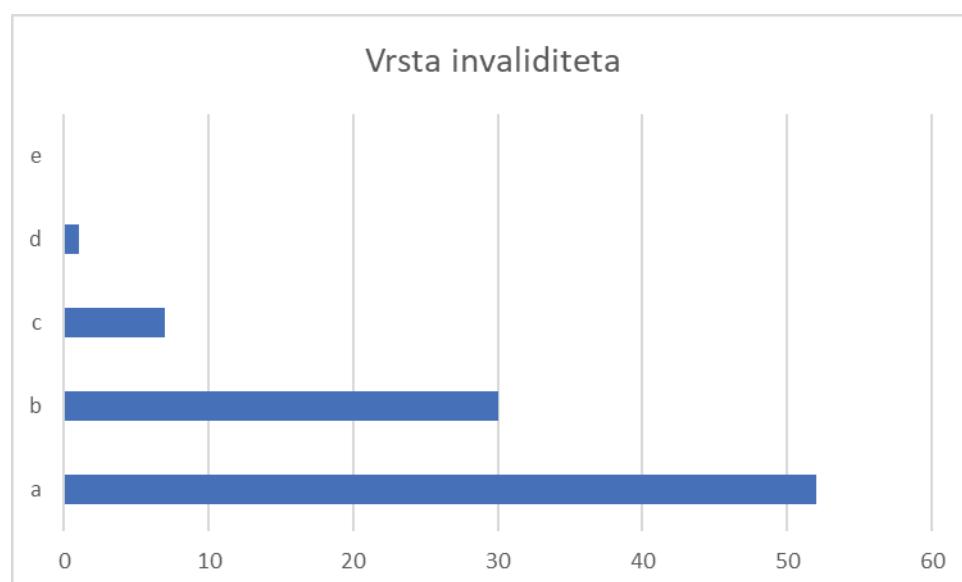
Ispitanici 18-24 godine su činili 14,44 % uzorka, OSI starosti 25-30 godina su činile 40 % uzorka, OSI starosti 31-45 godina su činile 21,11%, OSI starosti 46-55 godina su činile 20% uzorka, OSI starosti 56-67 činile 4,44%, dok OSI starosti iznad 67 godina nije bilo obuhvaćeno uzorkom.

4. PITANJE Vrsta invaliditeta:

- a. Fizički invaliditet
- b. Oštećenje vida
- c. Oštećenje sluha i /ili govora
- d. Intelektualni invaliditet
- e. Mentalni(psihički/duševni invaliditet)

Vrsta invaliditeta	Br ispitanika
a	52
b	30
c	7
d	1
e	0

U istraživanju su u najvišem procentu učestvovale OSI sa fizičkim invaliditetom (57,77%), 33,33% OSI je imalo oštećenje vida, 7,77% oštećenje sluha i/ili govora, 1,11% ispitanika imalo mentalni invaliditet, dok nije bilo ispitanika sa intelektualnim invaliditetom.

5. PITANJE Da li se bavite sportom?

- a. Da
- b. Ne

Ukoliko je Vaš odgovor ne, navedite razlog zbog čega

Odgovor	Br ispitanika
a	46
b	44

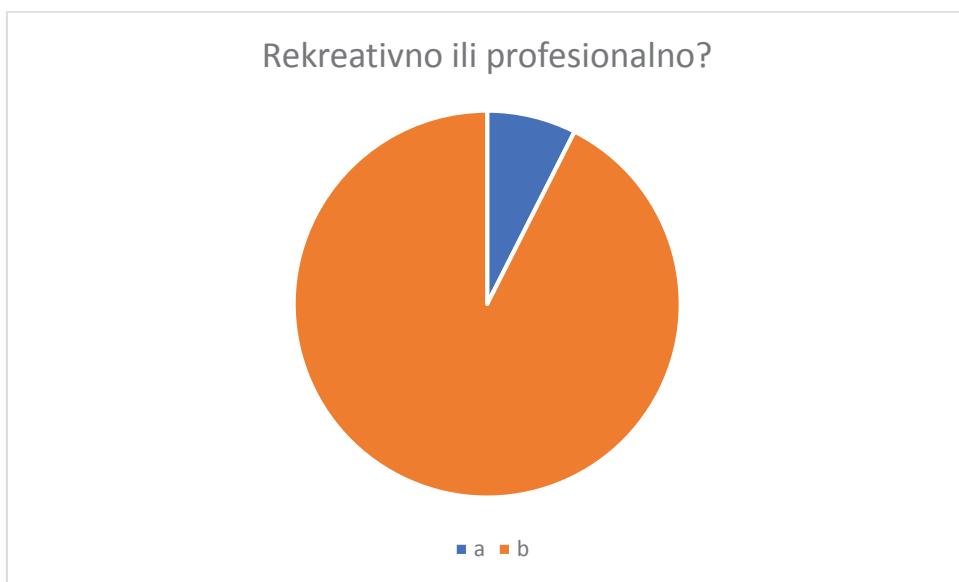
48,89 % ispitanika se ne bavi sportom, dok je njih 51,11% reklo da se bavi. Kao razloge zbog kojih se ne bave sportom, ispitanici su naveli sljedeće: **sam invaliditet mi onemogućava da se bavim sportom, nisam siguran u sebe, imam dodatnih zdravstvenih problema, nisam zainteresovan, sportski tereni i objekti u mom gradi nisu prilagođeni OSI.**

6. PITANJE

Ukoliko se bavite sportom, koji oblik aktivnosti sprovodite:

- a. Profesionalno
- b. Rekreativno

Odgovor	Br ispitanika
a	5
b	62

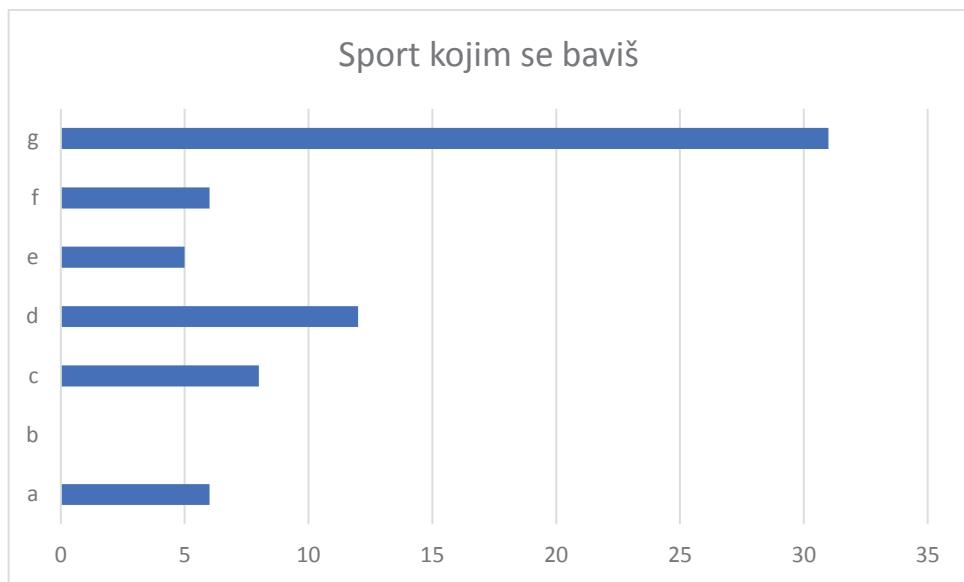
Najveći broj ispitanika koji se bave sportom (67 dalo odgovor), njih 62, tj. **92,54%** je reklo da se bave samo rekreativno, dok se mali broj njih, **7,46%** sportom bavi profesionalno.

7. PITANJE Kojim sportom se bavite:

- a. Fudbal
- b. Košarka
- c. Odbojka
- d. Atletika
- e. Stoni tenis
- f. Šah
- g. Nešto drugo: _____

Odgovor	Br ispitanika
a	6
b	0
c	8
d	12
e	5
f	6
g	31

Najveći broj ispitanika, od broja onih koji su dali odgovor, njih ukupno 68, **45,58%**, je navelo da se ne bavi ni jednim od navedenih sportova, već da samo šeta/ide brzim hodom/trči ili vozi bicikl. Atletikom se bavi **17,64%**, dok se niko ne bavi košarkom. Samo **8,82%** ispitanika igra šah.

8. PITANJE Šta su, po Vama, glavne prepreke za bavljenje sportom:

- a. loša finansijska situacija
 - b. strah od povredivanja
 - c. neodgovarajući uslovi i prostor za rad
 - d. ostalo _____
-

Odgovor	Br ispitanika
a	33
b	9
c	49
d	10

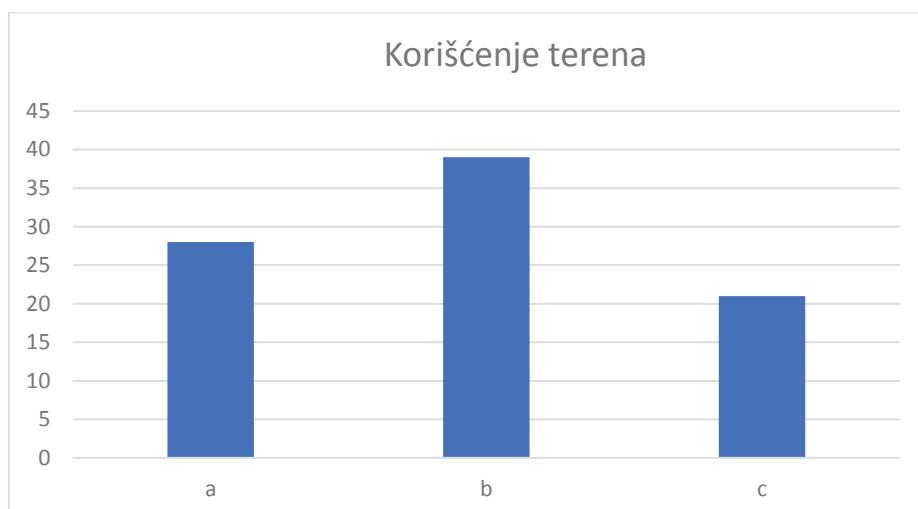
Nekoliko ispitanika je dalo više odgovora na ovo pitanje. Najveći broj ispitanika, njih 48,51% je reklo da su im glavne prepreke za bavljenje sportom neodgovarajući uslovi i prostor za rad, dok je druga prepreka za OSI, za njih 32,67% loša finansijska situacija. 9,9% ispitanika je dalo sljedeće odgovore: nema gestovnog prevodioca, nije dovoljno razvijena svijest o potrebi bavljenja sportom, a jedan ispitanik je naveo da nema dovoljno vremena.

9. PITANJE

Da li u Vašem gradu možete nesmetano i samostalno da koristite sportske terene?

- a. Ne, jer ima mnogo barijera i okruženje nije pristupačno.
- b. Djelimično.
- c. Da, na svim terenima koji su mi potrebni, nema barijera i okruženje je pristupačno.

Odgovor	Br ispitanika
a	28
b	39
c	21

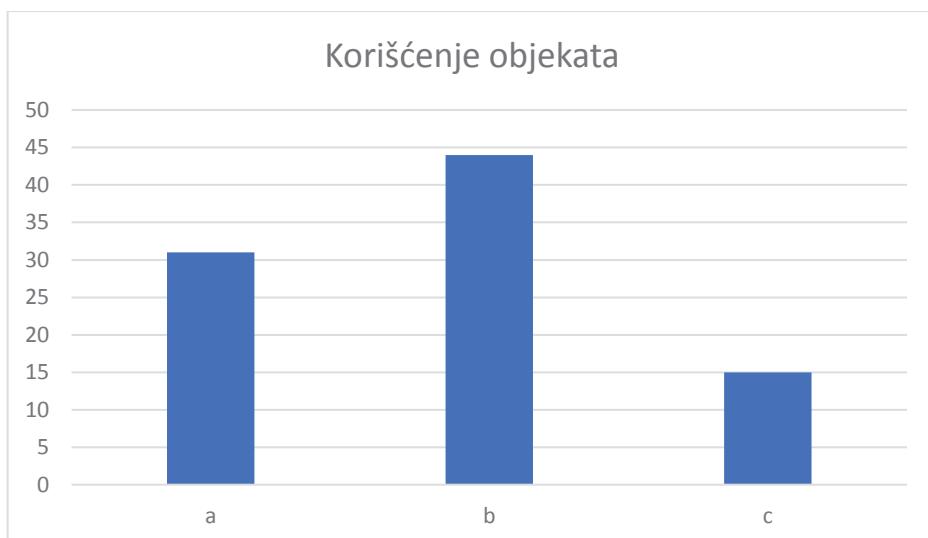
Kada je riječ o pristupačnosti sportskih terena, najviše ispitanika, njih 43,33%, smatra da su isti djelimično pristupačni, manji broj ispitanika, 31,11% smatra da ima mnogo barijera i da okruženje nije pristupačno, dok njih 23,33% smatra da su tereni pristupačni. Na osnovu odgovora se uočava da skoro 77% ispitanika smatra da su sportski tereni djelimično ili u potpunosti sa barijerama.

10. PITANJE

Da li u Vašem gradu možete nesmetano i samostalno da koristite sportske objekte?

- a. Ne, jer ima mnogo barijera i okruženje nije pristupačno.
- b. Djelimično.
- c. Da, u svim objektima koji su mi potrebni, nema barijera i okruženje je pristupačno.

Odgovor	Br ispitanika
a	31
b	44
c	15

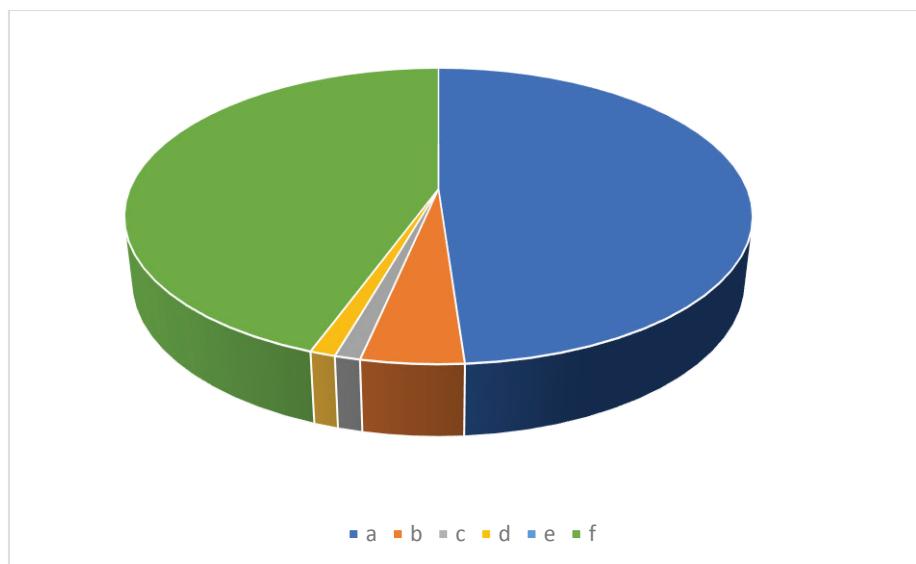
Kada je riječ o pristupačnosti sportskih objekata, najviše ispitanika, njih 48,88% smatra da u isti djelimično pristupačni, manji broj ispitanika, 34,44% smatra da ima mnogo barijera i da okruženje nije pristupačno, dok samo njih 16,66% smatra da su objekti pristupačni. Na osnovu odgovora se uočava da skoro 84% isitanika smatra da su sportski objekti djelimično ili u potpunosti sa barijerama.

11. PITANJE

Da li Vam je, u poslednjih pet godina, osoblje sportskog objekta pružilo pomoć pri ulasku i izlasku iz objekta?

- a. Ne, jer mi nije potrebna pomoć pri ulasku i izlasku
- b. Jeste, iako mi nije potrebna pomoć pri ulasku i izlasku
- c. Ne, nikad, iako mi je potrebna pomoć pri ulasku i izlasku.
- d. Ponekad, samo na moj zahtjev.
- e. Ponekad, na zahjev uprave sportskog objekta.
- f. Da uvijek, kada mi je to bilo potrebno.

Odgovor	Br ispitanika
a	44
b	4
c	1
d	1
e	0
f	40

Odgovori na ovo pitanje su polarizovani, njih 48,88% se izjasnilo da im pomoć nije ni potrebna, dok je njih 44,44% reklo da su pomoć uvijek dobijali, kad im je trebala.

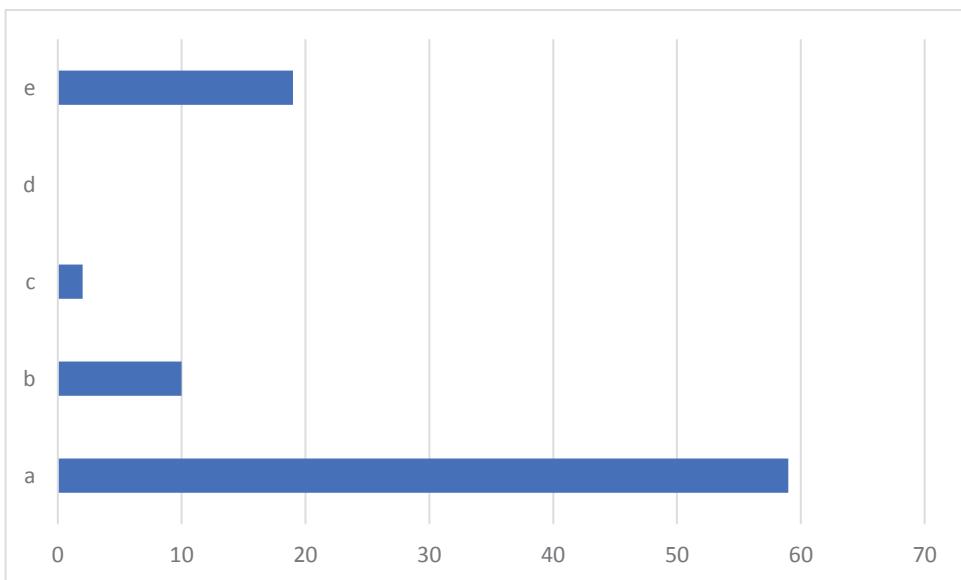
12. PITANJE

Da li Vam se, u poslednjih pet godina, desilo da imate uvećane troškove učešća u sportskim aktivnostima zbog svog invaliditeta (npr. plaćanje troškova prevoza i za svog pratioca/personalnog asistenta i/ili troškova transporta pomagala i sl) ?

- a. Ne, nijednom.
- b. Jeste, jednom.
- c. Jeste, dvaputa.
- d. Jeste, triputa.
- e. Jeste, više od tri puta.

Odgovor	Br ispitanika
a	59
b	10
c	2
d	0
e	19

Najveći dio ispitanika, njih 65,55% je izjavilo da ni jednom nije imalo uvećane troškove učešća u sportskim aktivnostima zbog svog invaliditeta, dok je njih 11,11% imalo samo jednom prilikom uvećane troškove, a 21,11% ispitanika je izjavilo da je više od tri puta imalo uvećane troškove.

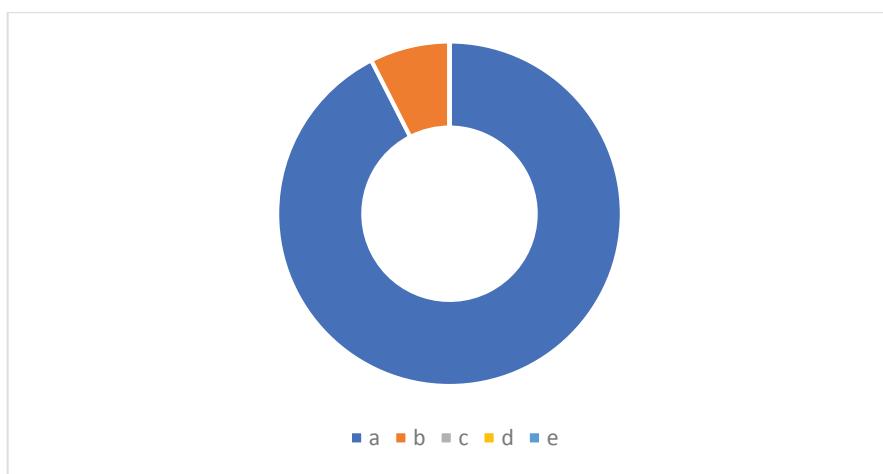

13. PITANJE

Da li Vam se desilo u zadnjih pet godina da je neko odbio da Vam pruži uslugu korišćenja usluga sportskih objekata?

- a. Ne, nijednom.
- b. Jeste, jednom.
- c. Jeste, dvaputa.
- d. Jeste, triputa.
- e. Jeste, više od tri puta.

Odgovor	Br ispitanika
a	74
b	6
c	0
d	0
e	0

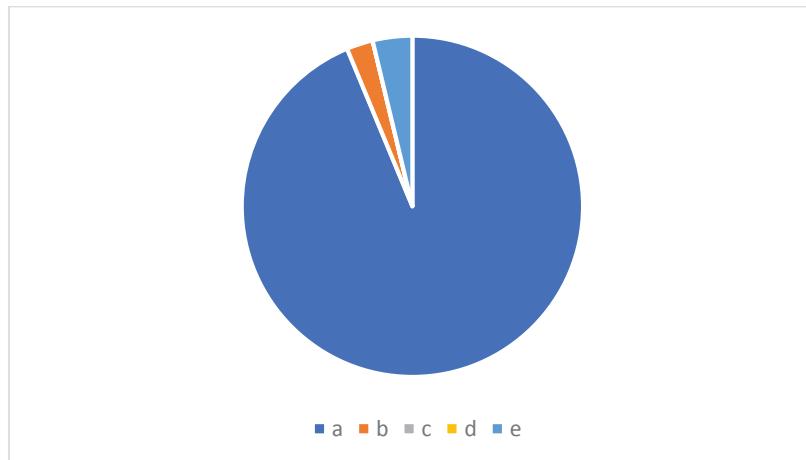
Kada je riječ o ovom pitanju, veliki broj ispitanika, 82,22% je rekao da im niko nije odbio da pruži uslugu korišćenja usluga sportskih objekata u poslednjih pet godina, **dok je njih 6,66% izjavilo da su samo jednom bili odbijeni.**

14. PITANJE

Da li Vam se dogodilo u poslednjih pet godina, da su se od Vas tražili dodatni uslovi (npr. popunjavanje posebnih formulara, dostavljanje medicinske dokumentacije) da bi ste mogli koristiti usluge sportskog objekta, a da bi situacija bila drugačija da niste osoba s invaliditetom?

- a. Ne, nijednom.
- b. Jeste, jednom.
- c. Jeste, dvaputa.
- d. Jeste, triputa.
- e. Jeste, više od tri puta.

Odgovor	Br ispitanika
a	75
b	2
c	0
d	0
e	3

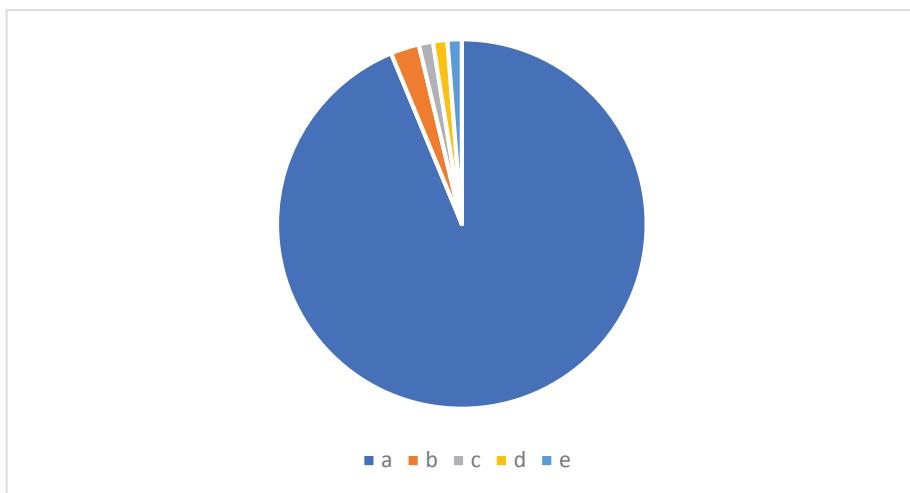
Najveći broj ispitanika, njih 83,33% je izjavilo da im se ni jednom nisu tražili dodatni uslovi da bi mogli koristiti usluge sportskog objekta. Oko 17% ispitanika je moralo da ispunji neke od uslova, koji se ne traže od osoba bez invaliditeta kako bi ostvarili pravo na usluge sportskog objekta.

15. PITANJE

Da li Vam je neko, u poslednjih pet godina, na neki drugi način onemogućio, ograničio ili otežao korišćenje usluga sportskog objekta, zbog toga što ste osoba s invaliditetom?

- a. Ne, nijednom.
- b. Jeste, jednom.
- c. Jeste, dvaputa.
- d. Jeste, triputa.
- e. Jeste, više od tri puta.

Odgovor	Br ispitanika
a	75
b	2
c	1
d	1
e	1

Najveći broj ispitanika, njih 83,33% je odgovorilo da im ni jednom u poslednjih pet godina, nije na neki drugi način onemogućio, ograničio ili otežao korišćenje usluga sportskog objekta. **Više od 16% ispitanika nije na ravnopravnoj osnovi i na dostojanstven način moglo da koristi usluge sportskih objekata, upravo zbog svog invaliditeta.**

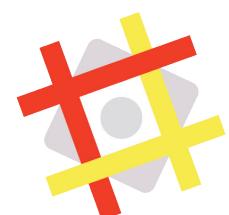
Shodno rezultatima istraživanja se jasno vidi da se **Konvencija UN-a o pravima OSI ne primjenjuje neposredno na oblast saobraćaja, iako je to ustavna obaveza svih javnih i privatnih subjekata u Crnoj Gori. Štaviše, OSI često ne mogu ostvariti ni ona prava, koja im garantuje crnogorski pravni okvir.**

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu svega izloženog mogu se izvesti sljedeći zaključci i preporuke:

- S obzirom da se Konvencija UN-a o pravima OSI ne primjenjuje neposredno na oblast sporta, iako je to ustavna obaveza, potrebno je edukovati predstavnike nadležnih institucija u ovoj oblasti na lokalnom i nacionalnom nivou o standardima nediskriminacije OSI u oblasti sporta garantovanih Konvencijom;
- Preuzeti punu odgovornost od strane nadležnih organa za neposrednu primjenu člana 5, 9 i 21 Konvencije UN-a o pravima OSI do pune harmonizacije domaćeg zakonodavstva s odredbama ovog međunarodnog ugovora;
- Konstantno raditi na harmonizaciji zakona, podzakonskih akata i propisa na lokalnom nivou u oblasti sporta s Konvencijom;
- Preciznije u Zakonu o sportu definisati kažnjavanje subjekata koji ne učine dostupnim sportske objekte osobama sa invaliditetom;
- Istražiti dostupnost sportskih objekata osobama sa invaliditetom, koje se još uvijek samoorganizuju za bavljenje sportom i rekreacijom u zasebnim sportskim objektima;
- Istražiti da li su korišćeni mehanizmi zaštite prava osoba sa invaliditetom u oblasti sporta, i na koji način su postupci okončani;
- Nacionalnim i lokalnim propisima predvidjeti minimalan procenat pristupačnih sportskih terena i objekata;
- Zakonski obavezati vlasnike sportskih terena i objekata da pružaju finansijske povlastice za korišćenje istih od strane OSI;
- Konstantno raditi na omogućavanju nesmetanog pristupa i kretanja OSI na sportskim terenima i objektima;
- Omogućiti pristup OSI informacijama o uslugama sportskih terena i objekata u pristupačnoj formi, po njihovom izboru i bez dodatne naknade;
- Uključiti predstavnike organizacija OSI u prilagođavanje postojećih usluga sportskih terena i objekata za OSI;
- Edukovati osoblje sportskih terena i objekata o aspektima pristupačnosti za OSI i adekvatno ophodenje prema ovoj grupi u sportu;
- Sprovoditi redovne kampanje informisanja i podizanja svijesti javnosti o značaju pristupačnih sportskih terena i objekata za OSI i adekvatnom ponašanju prema OSI – učesnicima u sportskim aktivnostima.

Izvještaj je izrađen u okviru projekta „Naš potez“ koji je finansiran od strane Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, sredstvima za 2020. godinu. Mišljenja, nalazi, zaključci i preporuke u ovom Izvještaju predstavljaju stavove autorke i ne odražavaju neophodno i zvanične stavove donatora.

NVO EKVIVALENT

Ministarstvo pravde, ljudskih
i manjinskih prava